

Jubileum-referaat

Uitgesproken ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de bond van
Ned.Herv. Mannenvereniging op G.G.

1933

1958

Drukkerij-Uigever J. Bout & Zonen -- Huizen Nh.

Ds. G. BOER

Onze plaats in de Hervormde Kerk... nu

Deze titel bevalt mij niet erg, omdat hij begint met het woord „onze”. Al mag de bedoeling duidelijk zijn, op het eerste gezicht geeft deze titel alleen maar aanleiding tot misverstanden, Immers het stelt de mens, onszelf direct in het middelpunt. Dat is wel naar onze natuur, maar niet naar de Schriftuur. De Heilige Schrift stelt immer God in het middelpunt.

Wanneer wij het over de Kerk hebben, dan hebben wij het over kuriakè, dat betekent: wat des Heeren is. Wanneer er voor Hem plaats is, komen wij wel op onze plaats, wanneer er voor Hem geen plaats is, nemen wij in onze vroomheid of goddeloosheid de eerste plaats in en... is de Heere een vreemdeling in zijn eigen Huis.

Wat is de Kerk? Hoor wat de Kerk van zichzelf belijdt in artikel 27 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: „Wij geloven één enige katholieke of algemene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelovigen, alle hun zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Deze Kerk is geweest van het begin der wereld af en zal zijn tot het einde toe; gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, dewelke zonder onderdanen niet zijn kan. En deze heilige Kerk wordt van God bewaard, of staande gehouden, tegen het woeden der gehele wereld: hoewel zij somwijlen een tijdlang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de ogen der mensen; gelijk zich de Heere gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zeventuizend mensen behouden heeft, die hun knieën voor Baâl niet gebogen hadden.

Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in een zekere plaats of aan zekere personen, maar zij is ver spreid en verstrooid door de gehele wereld; nochtans tezamen gevoegd en verenigd zijnde met hart en wil in één zelfde Geest, door de kracht des geloofs.”

In de Heidelberger Catechismus lezen wij op de vraag:
Wat gelooft gij van de heilige algemene Christelijke Kerk?

„Dat de Zoon Gods uit het ganse menselijke geslacht zich een gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Geest en Woord, in enigheid des waren geloofs, van het begin der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt; en dat ik daarvan een levend lidmaat ben, en eeuwig zal blijven.”

Deze twee omschrijvingen — hoe onderling ook genuanceerd — geven een treffende weergave van wat de Bijbel ons leert over de Kerk. Onmiddellijk wordt het standpunt des geloofs ingenomen. Alleen voor en door het geloof wordt de Kerk op deze wijze beleden. De Kerk is een vergadering van alle ware Christgelovigen. Zij is een vergadering, niet een vereniging. Zij is er niet krachtens de beslissing van mensen, maar krachtens de verkiezing. Zij is geen corporatie van afzonderlijke wedergeborenen, maar een vergadering van mensen, die nader worden aangeduid. Het zijn mensen, die al hun zaligheid verwachten in Jezus Christus, gewassen door zijn bloed en verzegeld door de Heilige Geest. Zij worden bijeen gehouden met hart en wil door één zelfde Geest, door de kracht des geloofs. De Kerk is dus de verwerkelijking van de verkiezing, waarbij Christus de gemeente vergadert door zijn Woord en Geest.

Wanneer wij vragen, of Guido de Brès hier de onzichtbare of de zichtbare Kerk bedoelt, kunnen wij zeggen, dat hij hierop antwoorden zou: beide. In eigenlijke zin gaat het hier over de Kerk naar haar onzichtbare zijde, enigermate ook over de zichtbare Kerk. Zelfs is bij de reformatoren aan te wijzen, dat zij tegen de woorden zichtbaar en onzichtbaar bezwaren hadden, maar de zaak, die daarmee werd aangeduid, aanvaardden zij van harte. Want de zaak, die door deze onderscheiding aan het licht komt, komt niet uit het brein van mensen, maar uit de Heilige Schrift. Deze leert ons duidelijk dat de vergadering van de Christgelovigen, zoals wij die waarnemen, niet samenvalt met die, welke God waarneemt.

Wanneer wij verder in de Nederlandse Geloofsbelijdenis lezen, dat de ware Kerk te kennen is aan de reine prediking van het Evangelie, de reine bediening van de Sacramenten en aan de kerkelijke tucht, zo deze gebruikt wordt om de zonden te bestraffen, dan komt deze Kerk nader voor ons te staan.

Wanneer wij nu samen gaan bezien de nadere aanduiding van de titel: Onze plaats in de Hervormde Kerk... nu, dan is het duidelijk, dat wij aan de vraag toekomen: Is de Hervormde Kerk, Kerk in de zin van onze belijdenis, waarmee zij zegt in gemeenschap te leven? Wij zullen het erover eens zijn, dat de Hervormde Kerk is aan te spreken op wat zij belijdt aangaande de Kerk en wij vergeten niet, dat wij het dan mede over onszelf hebben als leden van die Kerk. Artikel 10 van de Kerkorde zegt ons, dat de Kerk weert wat haar belijden weerspreekt. Tot dat belijden behoort zeker de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Er is een tijd geweest, dat er in de Gereformeerde Gezindheid in de Hervormde Kerk, nog gezegd kon worden, dat de Hervormde Gemeenten in ons vaderland — hoe ook in verval, hoe ook gedefformeerd, hoe ook door dwaalleer aangetast — openbaringen waren van het Lichaam van Christus, krachtens het Verbond der Genade, waarvan alle leden in die plaatsen het teken en zegel op hun voorhoofd droegen. Met andere woorden: men hield idealiter aan het gemeente-zijn van de Heere Jezus Christus vast, ook al was de gedaante van de Heere Jezus in die gemeente voor het geloof zeer zwak aanwezig. Voor ongeveer dertig jaren werd dit nog uitgesproken.

Nu leven wij in 1958. Durven wij dat nog met dezelfde vrijmoedigheid te zeggen? De aarzeling is groter geworden, omdat de versterving en verstening niet is gestuit, maar met rasse schreden is voortgegaan.

Wanneer wij waarnemen, dat verschillende gemeenten van deze Hervormde Kerk niet meer in staat zijn de geregelde voortgang van de dienst des Woords en der Sacramenten te onderhouden, eenvoudig omdat de belangstelling daarvoor ontbreekt: bedenken, dat de Hervormde Kerk volkskerk af is; bedenken, dat er plaatsen zijn, waarin de gemeente weg is, waar ook geen huisgemeenten of evangelisaties of conventikels meer zijn en de Kerk dus weg is; wanneer wij voor ogen zien, dat de teruggang van de Hervormde Kerk niet in kracht afneemt, maar eerder toeneemt; wanneer wij bedenken, dat gehele streken door liet Modernisme verwoest zijn en andere streken volledig aan het versterven zijn, zelfs naar haar zichtbare zijde, wordt deze aarzeling steeds groter.

Wanneer wij verder bedenken, met smart bedenken, dat de Kerk was toegezegd dat de reglementenbundel voortaan zou verdwijnen onder het Woord en sinds de invoering van de nieuwe Kerkorde daarvan weinig is openbaar gekomen, maar wel is openbaar gekomen, dat de Kerk in haar hoogste vergadering een- en andermaal getoond heeft uit een ander geloof te leven dan het geloof, dat aan het woord is in de Geloofsbelijdenis, waar de volledige autoriteit van het Woord Gods onvoorwaardelijk wordt beleden, dan wordt deze aarzeling nog steeds groter.

Daarom is de vraag gewettigd: Is de Hervormde Kerk nog Kerk van Christus? Zo ja, waaruit blijkt dat? Zo neen, is het dan geen tijd, dat wij deze Kerk gaan verlaten?

Met deze vraag zitten wij in het hart van de kwestie. Deze vraag beroert ons geslacht, onze tijd, maar heeft ook de voorgelachten beziggehouden. Daarmee bedoel ik allen, die tijdens en na Afscheiding en Doleantie zicht rekenschap hebben gegeven van hun Hervormd zijn en blijven, juist tegenover hen, die zijn heengegaan. Waarom zijn zij gebleven? Was hun blijven legitiem of was dit te wijten aan slapheid, sleur, de weg van de minste weerstand, enz.? Dat al deze motieven bij sommigen hebben meegespeeld en nog meespelen, valt niet te ontkennen. Maar daarmee is de zaak niet ten diepste gepeild. Want op de beschuldiging van de zijde van Afscheidenen en Dolerenden, dat zij ontrouw waren, zo zij de banden niet verbroken met het „Synodale Genootschap”, hebben zij immer geantwoord, dat de grondfout van de waardering der Hervormde Kerk bij de Afscheidenen enz. was, dat zij geen onderscheid maakten tussen het wezen der Kerk naar art. 27 N.G.B. en de Synodale stolp, die daar wederrechtelijk was opgedrongen. Zij die bleven, hebben deze Synodale stolp al zuchtend en biddend als een oordeel Gods verdragen in de hoop, dat de tijd zou komen, waarin als door een wonder Gods, de Kerk zou worden uitgeleid uit een slavernij van

de Reglementenbundel. De Gereformeerden in de Hervormde Kerk hebben steeds gewankeld tussen enerzijds een op hoop tegen hoop vasthouden aan het geheel van de Hervormde Kerk en anderzijds een aanvaarden van liet eeuwenlang gegroeide en vergroeide en een accepteren van een Modus Vivendi in de een of andere gedaante.

Steeds is er een Gereformeerd volk binnen de Hervormde Kerk gebleven, dat op hoop tegen hoop naar reformatie en reorganisatie uitzag. En op grond van de onderscheiding tussen het wezen van de Kerk zoals die uit de Belijdenis der Kerk oplicht en de Synodale stolp, die mede de ontbinding der Kerk in de hand gewerkt heeft, zijn de Hervormd Gereformeerden gebleven. Al de pijn en littekenen van de scheiding van broeders enerzijds en de smart over de verwatering en de verwildering van het kerkelijk leven anderzijds, ligt in het midden van dit volk. Beladen met eigen schuld en de schuld van de voorgeslachten, is het gebleven. Zij en wij hebben geweigerd de gelijkstelling van het „Hervormd Genootschap” en de Kerk, zoals zij voor het geloof in de Belijdenis verschijnt, te aanvaarden.

Intussen mag de vraag worden gesteld, of dat Gereformeerde volk zelf vrij is gebleven van de gevolgen van de ontbinding van het kerkelijk leven. Hoe zou dat kunnen? Draagt het niet éénzelfde teken van Gods genadeverbond als de anderen, die het niet als broeders in Christus kan aanvaarden, omdat en voorzover zij de levende uitdrukking van het geloof niet aanvaardden? Is dat Gereformeerde volk ook zelf niet op allerlei wijzen aangetast door de ziekten van de Kerk?

De vraag mag en moet worden gesteld, of het wel alles heeft gedaan om levende tekenen van protest op te stellen tegen alle verlaten van het Woord Gods? De vraag dient te worden gesteld of die geloofskracht en moed in onze vaders was, en in ons is, waardoor het blijven in de Hervormde Kerk niet betekende zich immer neerleggen bij verdere verzwakking van het reformatische belijden? Hier mag wel een diepgaand zelfonderzoek plaats vinden? Want het „wij en onze vaders hebben gezondigd”, moet zeer concreet worden, wil het niet in de vaagheid van de stichtelijkheid en de onoprechtheid verdwijnen.

Waarom zondigen wij? Hierin, dat het vlamme protest en de diepe verontwaardiging tegen allerlei bediening van het Woord vaak in moedeloosheid verstomde. Hierin, dat wij allerlei kerkelijke handelingen verrichten, die wij met een verontruste consciëntie doen, maar waarin de nood ons niet neerbuigt voor de grote en geduchte God der legerscharen. Hierin, dat de prediking niet genoegzaam doorademt, is met de Heilige Geest en wij niet genoegzaam geworsteld hebben om de volmacht van de Christus Zelf. Doet deze prediking het bloed van Christus druipen op de scharen? Ons zijn en blijven in de Kerk was en is nog vaak niet een zaak van leven en dood, maar van een overnemen van traditionele argumenten, die niet geladen waren en zijn met de kracht van het Woord Gods, Sussen wij onszelf vaak niet in slaap met te zeggen, dat het een geesteloze tijd is en dat er maar weinig uitverkorenen zijn?

Inderdaad is de geschiedenis van ons blijven een geschiedenis van zonde en schuld, van vlekken en smetten, waarvoor maar één middel is, n.l. schuldbelijdenis en verzoening door het bloed van Jezus Christus, dat reinigt van alle zonden. Dan zal er ook bekering en opwaking zijn. De geschiedenis van de Gereformeerde Bond en de Mannenbond is een geschiedenis van velerlei gebrek en zonde!

Maar dit houdt niet in, dat ons blijven in de Hervormde Kerk zelf zonde was en is. Was dat het geval, dan was uw jubileum zonder meer veroordeeld.

Er is echter reden te over om niet alleen het historisch recht van de Hervormde of Gereformeerde Gezindheid in de Hervormde Kerk te verdedigen, maar ook ons rekenschap te geven van ons zijn en blijven in de Hervormde Kerk.

Immers uw jubileum valt in het jaar onzes Heeren 1958. Dat is welgeteld zeven jaren na de invoering van de nieuwe Kerkorde. Deze invoering heeft een grondige wijziging in de Hervormde Kerk teweeggebracht. De voor velen gewenste reorganisatie is gekomen. De door anderen gevreesde verdere ontwrichting van het kerkelijk leven is eveneens gekomen. De reorganisatie van de Kerk heeft gebracht de omdoping van de richtingen in modaliteiten, de zo al niet wettige, dan toch feitelijke wettiging van, veel ingestroomde leringen en dwalingen. Het bondgenootschap van de Midden-Orthodoxie met de Vrijzinnigheid is een monsterverbond en heeft de verhouding met de Gereformeerde Gezindheid verscherpt.

De benoemingspolitiek van de Synode heeft aangetoond, dat vooral zij in aanmerking komen voor belangrijke posten, die het geheel van het kerkelijk leven moeten meemaken, willen zij niet in de meest onmogelijke gewetensconflicten terecht komen. Na deze reorganisatie heeft het socialisme zich groot en breed gemaakt. Op de Gereformeerde Gezindheid wordt voortdurend een appèl gedaan de inbreng in het geheel van het kerkelijk leven te leveren. Maar deze inbreng wordt door de vooronderstellingen van de Midden-Orthodoxe Kerk onmogelijk gemaakt. De structuur van deze Kerkorde en de hantering daarvan maakt, dat de meest indringende pogingen van beide zijden weinig of geen zichtbare resultaten opleveren. Deze zeven jaren hebben ons te zien gegeven een wettiging van de historische kritiek en een openbreken van gemeenten van gereformeerde structuur door noodgemeenten te stichten in plaatsen, waar niet is aangetoond, dat de prediking in strijd was met de Schrift en de Belijdenis.

En als laatste en meest aangrijpende aanklacht moet worden gezegd, dat nog dit jaar het besluit viel de vrouw tot de ambten toe te laten. Deze beslissing is in strijd met de Heilige Schrift. Daarom is dit besluit onwettig en kan het geen aanspraak maken op onze gehoorzaamheid. De Synode zet zichzelf onder censuur door in strijd met de Schrift te handelen. Dit krenkt ons tot in het diepst van ons hart en stelt ons vandaag opnieuw voor de vraag: Is de Hervormde Kerk nog Kerk? Deze vraag is niet eenvoudig met ja of neen te beantwoorden. Tegen haar pleiten alle handelingen en besluiten, die in strijd zijn met Gods Woord. Maar zoals in een ruïne overblijfselen zijn van een huis, zo zijn ook in haar overgebleven tussen veel puin de grondslagen van de reformatische leer. Binnen haar is het Woord, het Sacrament, het Verbond, de prediking, de Heilige Geest, ja de levende God, die in haar heeft het overblijfsel naar de verkiezing der genade.

Wanneer houdt een Kerk op Kerk te zijn? Wanneer zij in haar prediking verbastert, de sacramenten onzuiver bedient en haar kerkelijke tucht gebruikt om hen uit te drijven, die haar zouden bestraffen. Wanneer zij aan haar ordonnantiën meer macht en autoriteit toeschrijft dan aan het Woord Gods en zich niet aan het juk van Christus wil onderwerpen. Dan houdt de Kerk op Kerk te zijn. Dan is zij een sekte geworden, die misschien in haar hoogkerkelijke ideeën anderen, die haar bestraffen, voor sektariërs houdt, maar verblind door een rechtvaardig oordeel Gods, niet ziet, dat zij afgeleden is van het enige en rechte fundament.

Daarom is de vraag: Kunnen wij in de Hervormde Kerk blijven, geen wettige en echte vraag, zolang deze Kerk vermaand wordt in woord en daad terug te keren tot het Woord Gods en alle leringen van mensen te verwerpen.

Zolang de grondlijnen van het ware kerk-zijn nog niet geheel uitgewist zijn, zolang is het geen vraag, of wij niet beter doen heen te gaan.

Neen, een geheel andere vraag is aan de orde, n.l., te staan voor onze eigen belijdenis! Want het dilemma is niet: heengaan of blijven, maar de nek buigen voor God of voor mensen.

Geloven wij bijvoorbeeld, dat de beslissing de vrouwen toe te laten tot de ambten in strijd is met de Heilige Schrift — en ik geloof dat — dan is er geen andere keus dan God meer en eer te gehoorzamen dan de mensen. Dit is geen chantage of sabotage of revolutie, nog minder een solliciteren naar een nieuwe doleantie, maar eenvoudig het abc van het ware geloof, dat niet praat, niet discussieert, niet onder allerlei kerkpolitieke motieven zich laat muilbanden, niet rekent met ambt, brood, gezin, verloren of gewonnen invloed, maar alleen ziet op het gebod Gods en blind is voor de uitkomst. Wie hier spreekt van grote woorden, moge bedenken, dat aan het zo stellen van de dingen is voorafgegaan een indringend waarschuwen van de Synode, om dit besluit toch niet te nemen en een uitleveren van deze zaak aan de Heere Zelf. Hij ziet deze dingen. Hij let er nauwkeurig op! Hij Zelf zal — in deze gerichten over de Kerk — waakzaam en wakker zijn over Zijn Woord.

Durven wij die weg te gaan? Zijn onze Mannenverenigingen bolwerken van levend geloof of van een verstarde traditie? De op ons aanstormende geest van deze tijd laat zich door niets een halt toeroepen dan door de getuigende kracht van het Woord Gods! Hebben wij geloof om in die weg te gaan? Hebben wij afgetrokken alles wat uit ons vlees is en zich mogelijk als zeer getrouw voordoet? Hebben wij de pijn in ons hart alleen vanuit de eer van God en de aanranding van Zijn Woord? Zouden wij dan zwijgen terwijl menselijke redeneringen uit een verwereldlijkte tijdgeest de plaats innemen van Zijn Woord? Welke hond bast niet, wanneer zijn meester wordt aangerand?

Wat praten wij dan nog over elkander vasthouden, wanneer het Woord Gods ons samen niet vasthoudt? Het schrijven van het Moderamen om elkander vast te houden, en het elkander niet nodeloos moeilijk te maken, veroordeelt zichzelf. Wie en wat houdt ons in de Kerk vast dan God en Zijn Woord? Is dan de Kerk soms een magische werkelijkheid zonder het Woord? Hebben dan de profeten degenen, die een andere boodschap brachten, vastgehouden en gezegd: Wij zijn het wel oneens, maar wij gaan toch samen verder? Of hebben zij met de kracht van het Woord Gods gestaan?

Wat raakt ons het beroep op de Heilige Geest, die de Kerk iets zou duidelijk maken, wat in strijd is met het Woord Gods? De Geest is de Geest van het Woord Gods, de Auteur, die zichzelf niet weerspreekt.

Maar — zegt iemand — wanneer dan deze beslissing van de Synode zoveel verzet ontmoet, moest dan het verzet tegen bijvoorbeeld de vrijzinnige prediking nog niet veel groter zijn? Is dan een vrouw, die het Evangelie preekt, niet te verkiezen boven een vrijzinnig predikant, die wezenlijk stukken van het Evangelie loochent?

Hierop moge geantwoord worden, dat de vrijzinnige prediking wederrechtelijk, in strijd met de officiële Belijdenis der Kerk, kon binnenkomen en voortwoekeren onder een Synodale stolp, waarbij schier geen kerkelijk handelen mogelijk was. De vrijzinnigheid is met de nodige pijn verdragen, totdat kerkelijk met hen gehandeld kan worden. Daarom mogen wij aan de Kerk vragen om in deze nood te voorzien. Wij mogen elke ambtsdrager — ook een vrijzinnige — terugroepen tot de grondslag van de Kerk: Jezus Christus en die gekruisigd! Dat mag en moet vandaag nog! En met geloof en volharding!

Maar een vrouw kan nooit tot deze grondslag worden teruggeroepen, omdat zij er van Godswege niet toe geroepen is.

In het eerste geval is het ambt in handen van hen, die het niet waardig zijn, in het tweede van haar, die er niet toe gerechtigd zijn. Dat is een groot verschil. Daar komt bij, dat deze beslissing viel na de reorganisatie, aan het begin waarvan Dr. Gravemeijer de Bijbel legde op de Reglementen- bundel. De Kerk onder de Reglementenbundel moge machtig veel hebben nagelaten, zij moge in nalatigheid door en door schuldig zijn, maar zij heeft het nooit bestaan, wat deze Synode wel heeft gedaan, n.l. Gods Woord négeren en eigen gedachten de voorrang geven boven het Woord, Dit is een officieel kerkelijk besluit. Dit voorspelt weinig goeds voor de toekomst. Het verval en het verlaten van de wegen van het Woord zal ontstellend snel doorgaan.

Want op deze weg is geen stilstand mogelijk. Wie het Woord aantast, moet bedenken, dat hij de grondslag van de Kerk aantast. Wie een beroep doet op Christus, wanneer hij tegen de duidelijke uitspraken van het Woord ingaat, bedenkt, dat hij tegen Christus ingaat, omdat Hij immer zegt:

„Er staat geschreven” en: „De Schrift kan niet gebroken worden”. Christus Zelf heeft door zijn hogepriesterlijk gebed sanctie gegeven aan Zijn Woord en geleden voor hen, die door het Woord van de apostelen in Hem geloven zouden, Daarom zijn wij gebonden in onze consciëntie Gode meer gehoorzaam te zijn dan de mensen.

Wanneer wij nu de titel nogmaals bezien: Onze plaats in de Hervormde Kerk, nu, dan zullen wij het er over eens zijn, dat deze plaats een bestreden plaats is! Maar een plaats voor het aangezicht van God! Want wanneer deze strijd gestreden wordt, is vóór alle dingen geloof en boetvaardigheid nodig!

Onze plaats in de Hervormde Kerk, nu, is niet in de eerste plaats horizontaal, maar verticaal, staande voor God en geworpen op Zijn Woord. Wie zonder deze verticale binding op het horizontale vlak gaat strijden, kan hoog opgeven van zijn beginsel, van zijn strijd voor de Waarheid, kan uit de burcht van zijn beginsel de tegenpartij bestoken en zelf buiten schot blijven. Hij kan de oorlog ingaan, zonder de Heere der heirscharen te zien, Dat ging met Jesaja anders, Het eerste wat hem getoond werd, was dat hij een man van onreine lippen was en woonde in het midden van een volk, dat onrein van lippen was. Ongetwijfeld zullen de lippen van Jesaja op een andere wijze bezoedeld zijn dan de lippen van het volk, maar het resultaat bij beiden was hetzelfde: onreine lippen. Zo is het vandaag nog!

Ook en juist de ‘Gereformeerde Gezindheid in de Hervormde Kerk staat schuldig, omdat haar lippen zo weinig de ware lof des Heeren hebben gezongen, in velerlei opzicht belast is met dode traditionele vormen en de strijd vaak voert op punten, waar de hoofdslag niet geleverd dient te worden. Dat is tot onze ontdekking. Want de Heere trekt alleen mee met een volk, dat aan eigen onreinheid is ontdekt en voor de hoge en geduchte Majesteit Gods beeft. Alvorens Jesaja ging getuigen, moest en mocht hij buigen! Buigen voor God onder de last van eigen en anderer ongerechtigheid! Toen bleef er voor hem geen plaats over voor God! Maar zie, toen gebeurde ook het wonder, dat God hem een plaats gaf, een plaats bij het altaar, een contact met het altaar, een leven van het altaar! Immers zijn oog werd geopend voor de Koning, de Heere der Heirscharen. Een kool van het altaar beroerde zijn lippen. Zijn schuld werd weggenomen, zijn zonde werd verzoend, zijn lippen aangeraakt! Zo werd Jesaja een getuige door eerst te buigen, door eerst te sterven aan zijn eigen-gerechtigheid, aan zijn strijden voor de Waarheid. De Waarheid is sterk en zij zal zegevieren

juist in ons, dwars door ons heen, en zo wij niet buigen, ondanks ons en tegen ons!
Maar door dit buigen onder de zonde van zijn volk — een getuige! Niet de spreuk: samen ziek — samen gezond, zal het doen, maar het staan voor God in de gemeenschap met Christus (het enige en eeuwige altaar). Dan zal ook tegen de zonde en ongerechtigheid worden getuigd, zoals de buigende en onder de schuld voor God wegzinkende Jesaja, rotsvast staat in het volk en met het Woord tegenover het volk,
Welnu, onze plaats voor God een verbeurde plaats, maar met God een wettige plaats in onze Kerk. Een nieuwe afscheiding of doleantie lokt ons allerminst. De versplintering van de Gereformeerde Gezindheid buiten de Hervormde Kerk is voor ons een teken aan de wand en een baken in zee. Wij hebben daarbij te bedenken, dat priesterlijke solidariteit met ons volk ons immer heeft gebonden aan het geheel van de Hervormde Kerk. Maar dit alles hebben wij onvoorwaardelijk te stellen in de hand van Hem, die zegt: Volg Mij! Een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer! En in dat geloof hebben wij te staan op onze plaats in de Hervormde Kerk, een planting Gods, zolang het is het heden der genade! Wanneer er — wat God mocht verhoeden — voor de gereformeerde prediking in deze Kerk geen plaats meer zou zijn, geldt zowel nu als in de toekomst: Daar is een plaats bij Mij. Dan gaan wij liever met God de strijd en de worsteling, dan zonder Hem, die het leven is, de dorheid en de onvruchtbaarheid tegemoet.
Daartoe ga de roep uit ook vandaag om getrouwheid, gehoorzaamheid, geloof, hoop, liefde en gebed. En onze verwachting zij van Hem, die de hemel en de aarde gemaakt heeft en trouw houdt in der eeuwigheid.

Mannen broeders, wij leven in machtig bewogen tijden! Wij leven onder de donderwolken van Gods gerichten over kerk en volk. Hij staat te komen, die de wan in Zijn hand houdt en Zijn dorsvloer zal doorzuiveren. Maar aan de randen van deze donderwolken valt reeds het licht van Hem, die onderweg is en die zal blijken te zijn de God van Zijn 'Woord, die alle beloften zal vervullen aan hen, die temidden van alle gedruis, Zijn heilstem horen en daarom wonen zullen in Zijn Huis.